

ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τίτλος εγγράφου: Αναγνώριση του Λειτουργού Νεολαίας

Ημερομηνία έγκρισης: 22 Οκτωβρίου 2017

Περίληψη – εισαγωγή:

Μέσα από το παρόν έγγραφο πολιτικής με τίτλο “Αναγνώριση του Λειτουργού Νεολαίας”, το Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου και ο Κυπριακός Οργανισμός Κέντρων Νεότητας έχουν ως στόχο να καταγράψουν το ρόλο της μη τυπικής μάθησης και το έργο των ατόμων που ασχολούνται με τον τομέα της νεολαίας (youth work) ενισχύοντας την κατανόηση του όρου “Λειτουργός Νεολαίας” (youth worker).

Επιπλέον, το έγγραφο στοχεύει στην ενίσχυση της πολιτικής δράσης από άλλους ενδιαφερόμενους φορείς στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα των θεσμικών φορέων, ούτως ώστε να δημιουργηθεί ένα εύφορο έδαφος, όπου ο τομέας της νεολαίας να καλλιεργείται και να τροφοδοτεί την Κυπριακή κοινωνία.

Το έγγραφο εδράζεται στα αποτελέσματα του Διαρθρωμένου Διαλόγου ανάμεσα σε Νέους και αρμόδιους φορείς χάραξης πολιτικής, που και οι δύο οργανισμοί υλοποίησαν τον Δεκέμβριο του 2016.

Ο ρόλος του Λειτουργού Νεολαίας έχει θεσμοθετηθεί σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα σε: Αυστρία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Μάλτα, Νορβηγία, Σερβία, Φινλανδία, κ.α. . Επιπρόσθετα σε χώρες όπως οι: Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία, κ.α., η άσκηση του επαγγέλματος του Λειτουργού Νεολαίας προϋποθέτει απόκτηση σχετικού αναγνωρισμένου Πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών, ενώ σε άλλες χώρες, όπως: Αυστρία, Ελβετία, Σερβία, κ.α., η άσκηση του επαγγέλματος του Λειτουργού Νεολαίας αναγνωρίζεται από το εκάστοτε εθνικό ή περιφερειακό Σύστημα Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων.

Επιπρόσθετα, με το παρόν έγγραφο πολιτικής ενισχύεται η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία, καθώς ο Λειτουργός Νεολαίας θα συνεισφέρει στην ενδυνάμωση των Νέων μέσω κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων¹ (Youth Work).

Εισαγωγή

Ο σκοπός και ο ρόλος του Συ.Ν.Κ.

Το Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου (Συ.Ν.Κ.) αποτελεί τη μοναδική πλατφόρμα εκπροσώπησης των Οργανώσεων Νεολαίας στην Κύπρο, λειτουργώντας ως ο συντονιστικός τους φορέας με την Πολιτεία και ως αντιπροσωπευτικός τους φορέας σε διάφορα διεθνή και Ευρωπαϊκά φόρα.

Στο Συ.Ν.Κ., συμμετέχουν σήμερα όλες οι οργανώσεις νεολαίας των πολιτικών κομμάτων, φοιτητικών παρατάξεων, μαθητών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, αγροτικών οργανώσεων, Τουρκοκυπριακών οργανώσεων, θρησκευτικών μειονοτήτων και αρκετές άλλες οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες προωθούν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που απασχολούν τη νεολαία.

Ο σκοπός του Συ.Ν.Κ. είναι να προάγει το διάλογο και την συνεργασία μεταξύ των οργανώσεων-μελών του και παράλληλα να προσφέρει ένα αντιπροσωπευτικό πλαίσιο για ανάπτυξη πρωτοβουλιών, εφαρμογή δράσεων, ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, για την προώθηση της επίλυσης των διαφόρων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι.

Το Συ.Ν.Κ., από την ίδρυση του, είναι ενεργό μέλος του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νεολαίας (European Youth Forum/ YFJ), και συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων και παραγωγής πολιτικής για τη νεολαία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και παράλληλα γίνεται προσπάθεια για ανάπτυξη συνεργασίας με τα άλλα Εθνικά Συμβούλια Νεολαίας των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο σκοπός και ο ρόλος του Κ.Ο.ΚΕ.Ν.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Κέντρων Νεότητας (Κ.Ο.ΚΕ.Ν.) είναι μια από τις αρχαιότερες και μεγαλύτερες εθελοντικές οργανώσεις νεολαίας στη Κύπρο. Είναι ένας μη κομματικός, μη κερδοσκοπικός, μη κυβερνητικός οργανισμός (Μ.Κ.Ο.), ο οποίος αποτελεί τον κεντρικό συντονιστικό φορέα των Κέντρων Νεότητας (Κ.Ν.) στην Κύπρο. Ο Κ.Ο.ΚΕ.Ν. ιδρύθηκε το 2008, ως συνέχεια της Παγκύπριας Συντονιστικής Επιτροπής Κέντρων Νεότητας, η οποία ξεκίνησε το έργο της από την δεκαετία του 1970.

Τα Κ.Ν. είναι εθελοντικές, αυτόνομες οργανώσεις που δημιουργήθηκαν από τους νέους για τους νέους, στεγάζοντας όχι μόνο τη ζωντάνια, τη δημιουργικότητα, τα ταλέντα και τη φαντασία τους, αλλά και τις ανησυχίες και προβληματισμούς τους.

Τα Κ.Ν. είναι οργανώσεις νέων που παρέχουν ευκαιρίες δημιουργικής απασχόλησης, πληροφόρησης και ψυχαγωγίας στους νέους και είναι ανοιχτά σε όλη τη νεολαία. Η ύπαρξη των Κ.Ν. θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική και αναγκαία, καθώς τα μέλη, μέσω της συμμετοχής και της δράσης τους, έχουν επαφή με υγιείς και ωφέλιμες δραστηριότητες. Μεταξύ άλλων, αναπτύσσουν την ωριμότητά τους, καλλιεργούν την υπευθυνότητα, αναλαμβάνουν διοικητικές ευθύνες, συντονίζουν δραστηριότητες και διαχειρίζονται ανθρώπινες σχέσεις.

Η νεολαία των Κ.Ν. αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο αφού ασχολείται με τον αθλητισμό, τις τέχνες και την κοινωνική προσφορά. Η ενδυνάμωση της προσωπικότητας των νέων και το γεγονός ότι εργάζονται οργανωμένα για την υλοποίηση στόχων, αποτελούν από τα σημαντικότερα επιτεύγματά των Κ.Ν. .

ΟΡΙΣΜΟΙ²

Τι είναι η Τυπική Μάθηση/ Τυπική Εκπαίδευση;

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης: “Είναι το δομημένο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης που ξεκινά από την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση και συνεχίζει με την δευτεροβάθμια έως και την πανεπιστημιακή. Κατά κανόνα συναντάται στα γενικά ή στα επαγγελματικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και σκοπό έχει την απόκτηση πιστοποιητικού”.

Τι είναι η Μη Τυπική Μάθηση/ Μη Τυπική Εκπαίδευση;

Μη Τυπική Μάθηση είναι ένας εκούσιος, αλλά εθελοντικός τρόπος μάθησης που λαμβάνει χώρα σε ένα ευρύ φάσμα γεγονότων και καταστάσεων για τις οποίες η διδασκαλία/ κατάρτιση και μάθηση δεν είναι απαραίτητα η μοναδική ή η κύρια δραστηριότητα τους. Αυτά τα γεγονότα και οι καταστάσεις μπορεί να είναι απομονωμένες ή μεταβατικές και οι δραστηριότητες ή τα μαθήματα που πραγματοποιούνται να είναι στελεχωμένα από επαγγελματίες εκπαιδευτές (όπως είναι οι εκπαιδευτές νέων- youth trainers) ή από εθελοντές (όπως είναι οι ηγέτες νέων- youth leaders).

Οι δραστηριότητες και τα εργαστήρια είναι σχεδιασμένα, αλλά σπάνια είναι δομημένα από συμβατικούς ρυθμούς ή διδακτέα ύλη.

Η μη τυπική μάθηση και η εκπαίδευση, που κατανοείται σαν ένα είδος μάθησης εκτός των θεσμικών πλαισίων (εκτός σχολείου), είναι η κύρια δραστηριότητα αλλά επίσης και οι βασικές ικανότητες που χαρακτηρίζουν την εργασία με τη νεολαία.

Η μη τυπική μάθηση/ εκπαίδευση στον τομέα της εργασίας με τους νέους είναι συχνά δομημένη και βασίζεται σε μαθησιακούς στόχους, μαθησιακό χρόνο και συγκεκριμένη μαθησιακή υποστήριξη και είναι εκούσια. Συνήθως, η μέθοδος αυτή δεν οδηγεί σε πιστοποίηση, αλλά σε έναν όλο και πιο αυξανόμενο αριθμό περιπτώσεων, δίνεται πιστοποίηση, οδηγώντας έτσι σε καλύτερη αναγνώριση του προσωπικού μαθησιακού αποτελέσματος.

Η μη τυπική εκπαίδευση και μάθηση στο τομέα της νεολαίας είναι κάτι περισσότερο από μια υποκατηγορία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μιας και συμβάλει στην προετοιμασία των νέων ατόμων όσον αφορά στη γνώση και την ένταξη τους στην κοινωνία των πολιτών³.

Τι είναι η εργασία με τη Νεολαία⁴;

Η εργασία με τη νεολαία ορίζεται ως η εθελοντική ασχολία ή η απασχόληση με τους νέους για την ενδυνάμωση τους (και όχι μόνο), του οποίου η προσφορά αναγνωρίζεται ως λειτούργημα. Η εργασία αυτή μπορεί να καλλιεργήσει δεξιότητες και ικανότητες στους νέους μέσω δραστηριοτήτων της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Χαρακτηριστικά ασχολείται με όλα όσα σχετίζονται με την νεολαία όπως για παράδειγμα κάθε οργανωμένο πρόγραμμα, σχέδιο (πρότζεκτ) και δραστηριότητα προσωπικής και κοινωνικής μάθησης, που είναι σχεδιασμένο με βάση τις αρχές της Μη Τυπικής Μάθησης, με σκοπό να βελτιώσει τις ικανότητες (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, συμπεριφορές και αξίες) των νέων εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ παράλληλα λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς αυτό.

Επίσης μπορεί να βοηθήσει τους νέους στην προσωπική ανάπτυξη αλλά και στην επίλυση προβλημάτων.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης «η εργασία με τη νεολαία είναι ένας ευρύς όρος ο οποίος περιλαμβάνει μια ποικιλία δραστηριοτήτων με κοινωνικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό, περιβαλλοντολογικό και/ ή πολιτικό χαρακτήρα και γίνετε από τους νέους για τους νέους, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

Η εργασία με τη νεολαία μπορεί να εφαρμοστεί είτε επί πληρωμής είτε σε εθελοντική βάση από λειτουργούς νεολαίας και είναι βασισμένη σε μεθόδους μη τυπικής και άτυπης μορφής εκπαίδευσης επικεντρωμένες στους νέους ανθρώπους/ νεολαία και την εθελοντική δράση.

Η εργασία με τη νεολαία είναι μια κοινωνική πρακτική, η οποία προωθεί τη συνεργασία με τους νέους και τις κοινωνίες στις οποίες ζουν, διευκολύνοντας την ενεργό συμμετοχή και ένταξη των νέων στις κοινωνίες τους και στη λήψη αποφάσεων»⁵ (CoE, 2017)

Τι είναι ο Λειτουργός Νεολαίας;

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, «λειτουργός νεολαίας είναι το άτομο το οποίο εργάζεται με τη νεολαία σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων μη τυπικής και άτυπης μάθησης με επίκεντρο την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων μέσω των σχέσεων ένας προς ένα (one to one) και δραστηριοτήτων βασισμένες στην ομαδικότητα. Το να βοηθούν στη διαδικασία μάθησης ίσως είναι το κυριότερο καθήκον τους, αλλά είναι εξίσου πιθανόν οι λειτουργοί νεολαίας να έχουν μια προσέγγιση κοινωνικής παιδαγωγικής ή άμεσης κοινωνικής εργασίας. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτοί οι ρόλοι και τα λειτουργήματα συνδυάζονται το ένα με το άλλο και μπορεί να είναι επί πληρωμής ή εθελοντές λειτουργοί νεολαίας».

Ένας πιο σύντομος ορισμός, αποτέλεσμα δομημένου διαλόγου που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο είναι «Ο/Η Λειτουργός Νεολαίας ενδυναμώνει συστηματικά, σε επαγγελματική ή/και εθελοντική βάση τους νέους, στα πλαίσια της Μη Τυπικής Μάθησης, με σκοπό να αναπτυχθούν σε προσωπικό και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες τους⁶».

Λειτουργός Νεολαίας θεωρείται το άτομο που ασχολείται σε επαγγελματικό ή/και εθελοντικό επίπεδο σε οργανωμένο πρόγραμμα, σχέδιο (πρότζεκτ) και δραστηριότητα προσωπικής και κοινωνικής μάθησης σε συστηματική βάση και έχει στόχο την ενδυνάμωση και ενεργή εμπλοκή των νέων στα κοινά μέσω της μη τυπικής μάθησης.

Η αναγνώριση της εργασίας με τη νεολαία και κατ' επέκταση του Λειτουργού Νεολαίας είναι σημαντική για την εξέλιξη της κοινωνίας της Κύπρου, καθώς

ενεργοποιεί τους νέους στη βελτίωση της κοινωνίας και αναπτύσσει τις δεξιότητες και τις ικανότητες τους, ούτως ώστε να έχουν την ευκαιρία προσωπικής ανάπτυξης και καλύτερου επαγγελματικού προσανατολισμού.

Με την κατάλληλη προσέγγιση και σωστές μεθόδους, μπορεί να συμβάλλει στην αλλαγή του τρόπου σκέψης των νέων, καλλιεργώντας και ενισχύοντας την κριτική και δημιουργική τους σκέψη, τον σεβασμό και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ιδιότητα του ενεργού δημοκρατικού πολίτη, την προώθηση της ειρήνης και της ειρηνικής συμβίωσης, τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε διακρατικό επίπεδο.

Σε κοινωνικό επίπεδο, η αναγνώριση και θεσμοθέτηση της εργασίας με τη νεολαία και του ρόλου του Λειτουργού Νεολαίας συμβάλλει στην προσπάθεια της εξάλειψης της σχετικής άγνοιας, που εξακολουθεί να υφίσταται δυστυχώς ακόμη και σε καίριους τομείς που σχετίζονται με τους νέους, συμπεριλαμβανομένης της τυπικής εκπαίδευσης. Η αναγνώριση του τομέα αυτού αποτελεί ανάγκη, τόσο σε εθνικό όσο και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Θέσεις πολιτικής:

Προτείνουμε όπως:

1. Συσταθεί ομάδα εργασίας για την αναγνώριση και θεσμοθέτηση της εργασίας με τη νεολαία (youth work), αλλά και το ρόλο του επαγγελματία και του εθελοντή Λειτουργού Νεολαίας.
2. Η ομάδα εργασίας θα πρέπει να έχει εκπροσώπους από τους παρακάτω φορείς:
  - a. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού,
  - b. Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,
  - c. Επίτροπος Εθελοντισμού,
  - d. Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου,
  - e. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου,
  - f. Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου,
  - g. Κυπριακός Οργανισμός Κέντρων Νεότητας,
  - h. Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου.

Προτείνουμε όπως το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού:

1. Προχωρήσει στη θεσμοθέτηση νομοθεσίας, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, για την εργασία με τη νεολαία (youth work) και κατ' επέκταση για τον ορισμό του ποιος εθελοντής και ποιος επαγγελματίας χαρακτηρίζεται ως Λειτουργός Νεολαίας. Στα πλαίσια της θεσμοθέτησης να συμπεριληφθεί ο πλήρης ρόλος του Λειτουργού Νεολαίας, τα ελάχιστα απαιτούμενα προσόντα κι η ελάχιστη απαιτούμενη κατάρτιση.
2. Διεξαγάγει συναντήσεις για ανταλλαγή καλών πρακτικών με άλλες χώρες.

3. Διαβουλεύεται με τους οργανωμένους φορείς και οργανωμένα σύνολα (Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, Άτυπες Ομάδες Νέων, Κομματικές Οργανώσεις Νεολαίας κ.ά.) σε τακτά διαστήματα για θέματα που αφορούν τους νέους για ανάπτυξη δεξιοτήτων μη τυπικής μάθησης.

4. Ενισχύσει την αλληλεπίδραση των μαθητών σε δραστηριότητες μη τυπικής μάθησης όπως για παράδειγμα να υιοθετηθούν εκπαιδευτικές εκδρομές με θεματικές, συμμετοχή σε ομαδικές συζητήσεις, παιχνίδι ρόλων και άλλες ενδοσχολικές δραστηριότητες ούτως ώστε να ενισχυθεί η χάραξη και η εξέλιξη προσωπικοτήτων με κριτική σκέψη μέσα από τα Σχολεία σε συνεργασία με τους οργανωμένους φορείς.

5. Φροντίζει, μέσω του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, για τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων σχετικά με τη μη τυπική εκπαίδευση/μάθηση και τεκμηριώνει ερευνητικά και θεωρητικά την συμπερίληψη της μη τυπικής εκπαίδευσης/ μάθησης στην ακολουθητέα εκπαιδευτική πολιτική.

6. Προβαίνει σε τακτική δημιουργία και διάχυση σχετικού ενημερωτικού υλικού σε όλες τις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Προτείνουμε όπως το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων:

1. Προχωρήσει στη θεσμοθέτηση νομοθεσίας, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, για την εργασία με τη νεολαία (youth work) και κατ' επέκταση για τον ορισμό του ποιος εθελοντής και ποιος επαγγελματίας χαρακτηρίζεται ως Λειτουργός Νεολαίας. Στα πλαίσια της θεσμοθέτησης να συμπεριληφθεί ο πλήρης ρόλος του Λειτουργού Νεολαίας, τα ελάχιστα απαιτούμενα προσόντα κι η ελάχιστη απαιτούμενη κατάρτιση.

Προτείνουμε όπως ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου:

1. Προωθήσει το έργο των οργανωμένων φορέων που ασχολούνται με την ανάπτυξη και την καθοδήγηση των νέων μέσω βιωματικών εργαστηρίων και σεμιναρίων χρησιμοποιώντας μεθόδους μη τυπικής μάθησης.

2. Διοργανώσει διαβουλεύσεις με Οργανώσεις Νεολαίας και Λειτουργούς Νεολαίας μέχρι το τέλος του 2018, για την αναβάθμιση και αναγνώριση του ρόλου του Λειτουργού Νεολαίας, μέσω της διαδικασίας του Δημοκρατικού Διαρθρωμένου Διαλόγου. Τα αποτελέσματα της διαβούλευσης θα αποτελέσουν την βάση για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων του Λειτουργού Νεολαίας.

3. Διοργανώνει, σε ετήσια βάση, σε συνεργασία με άλλους αναγνωρισμένους φορείς (π.χ. Δίκτυο Κέντρων Πόρων SALTO-YOUTH του Προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, <https://www.salto-youth.net/>) εκπαιδευτικά σεμινάρια τα οποία να απευθύνονται αποκλειστικά σε Λειτουργούς Νεολαίας.

4. Χρηματοδοτήσει συγκεκριμένες δράσεις μέσω του Προγράμματος "Πρωτοβουλίες Νέων" που να ενδυναμώνουν και να προωθούν τον ρόλο του Λειτουργού Νεολαίας στην Κύπρο. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να ενταχθούν στον νέο Οδηγό Προγράμματος (2018).

5. Προβαίνει σε τακτική δημιουργία και διάχυση σχετικού ενημερωτικού υλικού σε όλες τις οργανώσεις νεολαίας, αλλά και στη κοινωνία ευρύτερα.

6. Εκπαιδεύει στελέχη οργανώσεων νεολαίας (επαγγελματίες και εθελοντές), με στόχο τον εμπλουτισμό των γνώσεων τους γύρω από τον ρόλο του Λειτουργού Νεολαίας και την μη τυπική μάθηση.

Προτείνουμε όπως η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού:

1. Δημιουργήσει ένα σύστημα τυποποίησης επαγγελματικών προσόντων για τους Λειτουργούς Νεολαίας.

1. Εγκεκριμένα συμπεράσματα Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τον ρόλο των κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων, κατά την 3541η Σύνοδο του στις 22 Μαΐου 2017. Διαθέσιμα στον σύνδεσμο: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9624-2017-INIT/el/pdf>
2. Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά την 20ή Δεκεμβρίου 2012 για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2012/C 398/01). Διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32012H1222%2801%29>
3. Pinto LC, Pereira SC (s.a.).Educação Não-Formal para uma Infância Real Porto: Rede Inducar.
4. Chisholm, L. (2005): Bridges for Recognition Cheat Sheet: Proceedings of the SALTO Bridges for Recognition: Promoting Recognition of Youth Work across Europe, Leuven-Louvain. Retrieved from: http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/3084932/Bridges_for_recognition_n.pdf/1e7ebb5c-4edb-4bce-8fe0-db42605938c2
5. Recommendation CM/Rec(2017)4 of the Committee of Ministers to member States on youth work (Adopted by the Committee of Ministers on 31 May 2017 at the 1287th meeting of the Ministers' Deputies). Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680717e78
6. Ορισμός ο οποίος προέκυψε κατά τη χειμερινή σχολή του ΣνΝΚ «Recognition of Youth WORKer», στη Λάρνακα, 9-11 Δεκεμβρίου 2016 – Σχέδιο χρηματοδοτημένο από το πρόγραμμα Erasmus+ Νεολαία.